

Tänkbara och otänkbara krig

Kanonerna har tystnat vid Persiska Viken. Men redan stiger stridslarmet från debattörer och försvarspolitiker (ibland vilseledande kallade "experter") som nu har färdiga slutsatser för Sveriges försvar. Ja, redan när de sett de första TV-bilderna från bombens nos på väg mot bron över Eufkrat var vissa beredda att skissera svenska försvarsstrukturer. Det förvånar inte; vederbörande, har aldrig visat någon förmåga att förstå operativa och strategiska sammanhang och har därför inget behov av helhetsbild. Självklart skall Gulfkriget analyseras mycket noga. Men två saker måste påpekas. För det första skiljer sig Gulfkriget från tänkbara krigsfall i Europa på avgörande punkter. Det gäller den viktiga skillnaden mellan ett normalkrig där den offensiva parten agerar under tidspress och risk för andra parters inblandning och sanktionskriget där de allierade inte behövde befara någon som helst militär hjälp till Irak. För det andra är de vapensystem vilkas precision vi nu förstummats av samma system som tidigare framtagits för Europa-kriget. Kunskap om denna vapenteknik har legat till grund för ÖB:s krav på medel för att förbättra vår kvalitet. Testresultaten säger nu att vapnen fungerar och att ÖB:s krav på högre ramar varit berättigade, alltifrån 1972 och framåt, inte att vi nu har patentröslningar att få ett bättre försvar för mindre pengar.

Just nu finns det kanske väl så stor anledning att analysera det krig som inte utkämpades, nämligen det stora Europa-kriget, inlett med en storoffensiv av WP västerut mot ett inte ont anande NATO.

I officiellt säkerhetspolitiskt "tänkande" har det blivit ett axiom att det *nu* är svårt att föreställa sig ett stort Europa-krig. Det låter som om alla gick och bävade för kriget för några år sedan. Så var icke fallet.

När talade socialdemokraterna om att Öst (som de då benämnde "de socialistiska staterna") var en fara för freden? Inte ens oroande aktiviteter under jorden och vattenytan i Sverige föranledde försök att konkretisera hot och risk. Jag analyserar inte drömmar, sa Bodström. Romanernas värld, sa Roine. Överlöperi, sa Brodin.

Det är knappast något idylliskt Europa som vi nu närmar oss. Men ingen kan dra sig undan i någon lugn vrå av det europeiska huset när det sovjetiska skrytbygget nästgårds rasar ihop.

Dessutom har vi vårt eget östeuropeiska problem på nordisk hemmaplan. Sedan maktblockens Europa visat sig vara en parentes är det dags att ompröva även den gamla kära nordiska balansen. En balans byggd på att inte oro och störa måste rimligen förändras när grundvalarna rämna. Finland har tagit ledningen genom att förklara vissa delar av VSB-avtalet irrelevanta. Vad Baltikum beträffar har andra, Island, Danmark och Sverige initiativet. Vi ger genom vårt agerande de baltiska staterna moraliskt stöd och ökar deras hopp. I framtiden kan det krävas ekonomiska och rentav säkerhetspolitiska engagemang, om och när den snäva nordiska balansen måste ersättas av säkerhet i hela Norden och Östersjöområdet.

Socialdemokraterna vill göra sken av att det egentligen är EG som behöver oss. Vi, rätt välbeställda och internt mycket jämlika släktingar från norr skall hjälpa centraleuropéerna med hur de skall fördela sina inkomster. Men regeringen aktar inte för rovt att komma till en europeisk gemenskap klädda i försvarspolitiska palton. Det ger minst av allt någon trovärdighet åt talet om fortsatt neutralitet.

En ny regering måste som första prioritet skapa en trovärdig säkerhetspolitik för vårt agerande i det nya Europa. Säkerhetspolitikens grundpelare måste stärkas i samklang med varandra. En stark och självmedveten utrikespolitik, byggd på övertygelse om de västerländska demokratiska värdena och en benägenhet att axla det ansvar som tillkommer oss av hävd i östersjöområdet, en försvarspolitik som väcker respekt för vår styrka, inte väcker misstankar om att vilja parasitera på andra.

Visst har man i försvarsplaneringen använt sig av konkreta angreppsfall. Men deras svaghet har alltid varit att själva krigsutbrottet aldrig kunnat tecknas trovärdigt. Skälet är enkelt: det är omöjligt. Beslut om krig är aldrig objektivt rationella. Till mängder av historiska exempel fogas nu ytterligare ett. Inte så många trodde på Saddam Husseins uttalade avsikter att angripa Kuwait. Ännu färre kan i efterhand se hans självdestruktiva agerande som rationellt. Men det inträffade.

Än mindre rationellt är ett krigsbeslut i ett kärnvapenfyllt Europa. Militära försvaret måste därför byggas upp med tanke på de otänkbara krig som kommer ur bristande rationalitet, kaos och förlorad kontroll. Försvaret kan inte dimensioneras efter att avskräcka (okända) angripare utan efter vad vi själva vill försvara.

En sådan grundtanke är naturligtvis motbjudande för politiker, som riskerar att tappa kontrollen över ÖB:s krav. Därför är det bättre att hålla fast vid fiktionen om rationella fall. Då kan regeringen, som har tolkningsföreträde, diktera vad som är rationellt mot bakgrund av vilka resurser man är beredd att satsa eller vilken industrisektor eller landsända man vill fa-

vorisera. Lösenordet är "politisk relevans". Besvärliga angreppsfall som isolerat angrepp eller terrorbombning rensas ut som mindre sannolika. Denna hantering pågår kontinuerligt. Undrar om vi får råd till nya stridsvagnar och ytattack, nej men titta där står minsann 140 Tornados på baser i Nordtyskland. De kommer naturligtvis att hålla rent i Östersjön. Oj, var det ett neutralitetspolitiskt tvivelaktigt argument? OK, släpp det, men sån tur där försvann östtyska flottan och den polska marininfanteribrigaden, då kan vi fortsätta att tona ner invasionshotet i söder.

NATO har förvisso goda skäl att inte längre befara ett sovjetiskt storanfall. Inte för att motiv inte skulle kunna uppstå eller för att Sovjets styrkor skulle vara otillräckliga. Utan för att genom satellitstaternas frigörelse hela sprängbrädan för offensiven försvunnit.

För vår del är det militärpolitiska läget inte så radikalt ändrat. Vi har anledning till fortsatt vaksamhet inför den annalkande inre katastrofen i öst.

Härvidlag är det ironiskt att den socialdemokratiska EG-omsvängningen sker i ett läge då Europa mer och mer dras in i en säkerhetspolitisk malström. Förr, när EG:s och NATO:s roller var klart åtskilda sade socialdemokraterna nej till EG med neutraliteten som förevändning. Nu har partipolitik och ekonomisk kris framtingat en helomvändning som motiveras med en idyllisk bild av ett Europa utan blockgränser och utan krigsrisker. Men när blockgränserna upplöses börjar de östra delarna av detta Europa hotas av etniska konflikter och av inbördeskrig. Chauvinism, xenofobi och revanschism börjar sticka upp sina fula huvuden.